ᲞᲠᲝᲚᲔᲢᲐᲠᲔᲑᲘ ᲧᲕᲔᲚᲐ ᲥᲕᲔᲧᲜᲘᲡᲐ, ᲨᲔᲔᲠᲗᲓᲘᲗ!

ᲙᲝᲛᲔᲠᲪᲘᲡᲢᲘ

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲙᲝᲛᲣᲜᲘᲡᲢᲣᲠᲘ ᲞᲐᲠᲢᲘᲘᲡ ᲪᲔᲜᲢᲠᲐᲚᲣᲠᲘ ᲙᲝᲛᲘᲢᲔᲢᲘᲡ, ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲡᲡᲠ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲓᲐ ᲛᲘᲜᲘᲡᲢᲠᲗᲐ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲝᲠ�გᲐᲜᲝ

КОМУНИСТИ — ОРГАН ЦК КП ГРУЗИИ, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ГРУЗИНСКОЙ ССР

ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲒᲐᲛᲝᲦᲓᲘᲡ 1920 ᲬᲚᲘᲡ 3 ᲘᲕᲜᲘᲡᲘᲓᲐᲜ

№ 262 (20608) — ᲝᲗᲮᲨᲐᲑᲐᲗᲘ, 15 ᲜᲝᲔᲛᲑᲔᲠᲘ, 1989 ᲬᲔᲚᲘ. — ᲤᲐᲡᲘ 3 ᲙᲐ�პ.

ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲣᲤᲚᲔᲑᲔᲑᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲗᲐᲕᲘᲡᲣᲤᲚᲔᲑᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲠᲐᲜᲢᲘᲐ

ᲡᲐᲮᲐᲚᲮᲝ დეპუტატთა მეორე ყრილობა გაიხსნება ერთი თვის შემდეგ, 12 დეკემბერს — ასეთი გადაწყვეტილება მიიღო ორშაბათ საღამოს სსრ კავშირის უმაღლესმა საბჭომ. და თუმცა ეს საკითხი დღეს არ ყოფილა პირველი, მაგრამ ჩვენ გადავწყვეტეთ ამ ფაქტით დაგვიწყო რეპორტაჟი, რადგან ყრილობის მოწვევის ვადები და მისი დღის წესრიგი დიდი ხნის მანძილზეა ფიქრებათა საგანი იყო სესიის კულუარებში. განსაკუთრებული სიმწვავით კი ეს საკითხები წამოიჭრა საღამოს სხდომაზე. ამის შესახებ ქვემოთ მოგახსენებთ.

დილის სხდომაზე კი, რომელიც მომდინარეობდა **რ. ნ. ნაზარბაევის** და **ე. Ა. პრიმაკოვის** თავმჯდომარეობით, დეპუტატებმა მოახერხეს შედარებით სწრაფად დაესრულებინათ სასამართლო წყობილების შესახებ სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების კანონმდებლობის საფუძვლების მიღების საკითხის განხილვა. უკვე ის ფაქტი, რომ კანონპროექტის წინააღმდეგ ხმა არ მიუცია არავის, მოწმობს, რომ კანონმდებლობის, კანონიერებისა და მართლწესრიგის საკითხთა კომიტეტის წევრებმა შეძლეს მნიშვნელოვანწილად გაეთვალისწინებინათ ორი კვირის წინათ გამოთქმული შენიშვნები. თუმცა, უმაღლესი საბჭოს წევრთა ფინალურ ერთსულოვნებას წინ უძღოდა საათ-ნახევრიანი დისკუსია, რომლის მიმდინარეობამ აიძულა სესიის მონაწილეები მთლიანად პროექტის გამო კენჭისყრის წინ მის ტექსტში შეეტანათ მთელი რიგი კონკრეტული ცვლილებანი.

კამათის შედეგად უკანასკნელი თვეების მანძილზე საზოგადოებრიობისათვის საეჭვო

საჯაროობისა და დემოკრატიზაციის პირობებში პლურალიზმი გვევლინება, როგორც ჯანსაღი, საფუძვლიანი კამათის, ჭეშმარიტების დადგენის უტყუარი საშუალება. წარსულს ბარდება ის დრო, როდესაც უმაღლეს ინსტანციაში შემუშავებული აზრი ერთადერთ ჭეშმარიტებად საღდებოდა და მის წინააღმდეგ გამოსვლა დანაშაულის ტოლფასი იყო.

მოდით, ვიდავოთ გაურკვეველ საკითხებზე, გამოვკვეთოთ საკუთარი პოზიცია, ვიყოთ გულწრფელნი საზოგადოებისა და საკუთარი თავის წინაშე, დავამსჭვროთ „ოფიციოზის“ სტილი, მისი მსუსხავი სიმკაცრე, თუ, რა თქმა უნდა, ჩვენი თვალსაზრისი საერთო საქმეს, ეროვნულ საქმეს წაადგება.

სწორედ ამ მიზნით, გაზეთი „კომუნისტი“ იწყებს ახალ რუბრიკას — „თქმა მართლისა!“, რომელიც წარმოგიდგენთ იმათ, ვის ნაზრევსა და ნაფიქრალს დღეს მნიშვნელობას ანიჭებს ჩვენი საზოგადოებრიობა.

რედაქცია, შეიძლება, ზოგჯერ არ ეთანხმებოდეს ამ პიროვნებების მიერ ინტერვიუში წამოჭრილ დებულებებს, გააჩნდეს საკუთარი პოზიცია, მაგრამ, როგორც ალვნიშნეთ, დადგა დრო გულწრფელი საუბრისა და ჩვენც ამ საუბრებს შეულამაზებლად მივაწვდით მკითხველებს.

ამჯერად სიტყვას ვაძლევთ სრულიად საქართველოს რუსთაველის საზოგადოების პრეზიდენტს, სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატს აკაკი ბაქრაძეს.

— ბატონო აკაკი, თქვენ პირადად, თამამად შეგიძლიათ საუბარი მრავალ საჭირბოროტო პრობლემაზე, მაგრამ, რა ვქნა, ისევ მოუცლელი ბრძანდებით... ამიტომ, იქნებ ძირითადად ერთ თემაზე გვესაუბრა. ვთქვათ, სსრკ უმაღლესი საბჭოს მუშაობაზე. საინტერესოა საშემოდგომო სესიაზე რატომ არ მონაწილეობთ?

— იმ საკანონმდებლო აქტებიდან, რომლებიც საშემოდგომო სესიაზე განიხილეს, არც ერთს არ ვთვლი რაიმე მნიშვნელობას მქონედ. ისინი მხოლოდ ფერუმარულის ღირებულებისაა. მათი დანიშნულებაა ბებერი და მახინჯი სახე შეალამაზონ. მაგრამ საქმე ის გახლავთ, რომ სიბერისა და სიგონჯის დამალვა ვერ ხერხდება. რატომღაც ჩვენ მაინც დამალვის პოლიტიკას ვადგგავართ. იმ მდგომარეობას, რომელიც სსრკ-ში შეიქმნა, შეკეთება-შერემონტება ვერ უშველის. სახელმწიფო, სოციალური, პოლიტიკურ-ეკონომიკური, ეროვნული სისტემა, რომელიც სსრკ-ში არსებობს, პირწმინდად უნდა დაინგრეს და სრულიად ახალი შენდეს. ჩემი აზრით, სხვა გამოსავალი არ არის.

უფრო კონკრეტულად:

საშემოდგომო სესიაზე, მაგალითად, განიხილებოდა კანონი საკუთრების შესახებ. მართალია, მე ეკონომისტი არა ვარ, მაგრამ სპეციალური ცოდნა არ სჭირდება იმას, რომ საკუთრების ის ფორმები, რომლებიც სსრკ-ში უნდათ დანერგონ, არ მოგვცემს არავითარ შედეგს, არ შეცვლის არაფერს. ეს იქნება კიდევ ერთი ექსპერიმენტი, რომელიც მარცხით დამთავრდება (ამგვარი კანონების გამოცემისა და მერე მისი უარყოფის ზღვა მასალა არსებობს და მკითხველს მათი გახსენება თავისუფლად შეუძლია). რატომ ვარ მე ამგვარი კატეგორიული აზრის? სრულიად მარტივი ლოგიკის გამო:

დღემდე კაცობრიობის ისტორია იცნობს საკუთრების ორ ძირითად ფორმას — კერძოსა და საზოგადოს (სახელმწიფო). სხვა ფორმები ამ ორის ნაწილებია. დღეს სსრკ-ში გამოჩნდა სურვილი მათი შერევის: ცოტა კერძო, ცოტა საზოგადო. მოგვცემს ეს რაიმეს? ლოგიკურად დავაკვირდეთ:

აშშ-ში, გფრ-ში, იაპონიაში და სხვაგან ეკონომიკა ეფუძნება კერძო საკუთრებას. სსრკ-ში და სხვა სოციალისტურ სახელმწიფოებში — საზოგადო საკუთრებას. შევადაროთ ერთმანეთს მათი ეკონომიკური ეთიკრება, და ცხადად დავინახავთ: სადაც კერძო საკუთრებაა, დოვლათი და სიუხვე თავზე გადასდგომ, სადაც საზოგადო საკუთრებაა — სიღატაკე მეფობს, ეკონომიკური პრობლემები ვერაფრით ვერ მოუგვარებიათ.

შედარებისათვის საუკეთესო ნიმუშია ორი გერმანია — გფრ და გდრ. ერთი და იგივე ხალხი, ერთი ჯიში, ერთი ისტორიით, ერთი ტრადიციით, ერთნაირი თვისებით, ერთნაირი სიბეჯითით, ერთნაირი შრომისმოყვარეობით, ერთნაირი კეთილსინდისიერებით საქმის მიმართ, ერთნაირი კულტურის, მაგრამ კონომიკური მდგომარეობით ძირეულად განსხვავებული. თუ გფრ-ში ჩიტის რძე არ აკლიათ, გდრ-ში უჭირთ. საბუთად სხვა რაღა გინდათ: გდრ-ის მოსახლეობა გარბის გფრ-ში. ამ ცნობებით აჭრელებულია პრესა.

მე ყოფილვარ ერთგანაც და მეორეგანაც. თუ გფრ-ში ვერც კი მიხვდებით, რომ ოდესმე ომი ყოფილა ქვეყანაზე, ისე განახლებული და აღდგენილია ყველაფერი, გდრ-ში თითქმის ყველა ქალაქში დანგრეულია მთელი უბნები, რომელთა აღდგენის თავი გდრ-ელებს არა აქვთ. როცა გდრ-ში ამ ნანგრევებს უყურებთ, უნებლიეთ გებადებათ კითხვა: ნუთუ ეს ის გერმანელები არიან, რომელთა შრომისმოყვარეობა კაცობრიობას ანცაფერებდა?

რამ გამოიწვია ასეთი განსხვავება, ასეთი ცვლილება? ერთადერთმა: საკუთრების ფორმათა სხვაობამ. იქ, სადაც არსებობს კერძო საკუთრება, ადამიანის შრომას აქვს შედეგი. ხოლო იქ, სადაც არ არსებობს კერძო საკუთრება, ადამიანის შრომა უნაყოფოა. უნაყოფო შრომის შედეგი კი სიღარიბეა.

იაპონიას ტერიტორიის სიმცირე და სიმწირე ახრჩობს, მაგრამ მის ეკონომიკურ სასწაულს კაცობრიობა პირდაბჩენილი მისჩერება. რუსეთს თვალუწვდენელი ტერიტორია აქვს, ბუნებრივი სიმდიდრით გატენილ-გაძეძგილი და სამოცდაათი წლის მანძილზე სასურსათო ტალონები ვერ მოიცილა (ყურნალში „ნაუკა ი ჟიზნ“, 1989 წ. № 7, გვ. 51. გამოაქვეყნა ტალონების სურათები, რომლებიც სამხედრო კომუნიზმით დაწყებული დღემდე არსებობს სსრკ-ში). რატომ არის ასე? იმიტომ, რომ კერძო საკუთრება თავისუფალი შრომის საშუალებას იძლევა, ხოლო თავისუფალი შრომა ეკონომიკურ სასწაულს ადგენს. საზოგადო (სახელმწიფო) საკუთრება: კლავს პიროვნების ინიციატივას, რის გამოც მისი შრომა უშედეგოა, უნაყოფოა.

ამდენად საკუთრების ფორმას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. თუ გვეხდა, ეკონომიკური გამარჯვება მოვიპოვოთ, კერძო საკუთრება უნდა აღვადგინოთ. სხვაგვარად არაფერი გამოვა. თუ შერეული ფორმის ძიება დავიწყეთ, თუ ახალი ექსპერიმენტი წამოვიწყეთ, დამერწმუნეთ, ისედაც არეულ-დარეულ ქვეყანას ისეთ ქაოსში გადავუძახებთ, რომ იქიდან მისი გამოსვლა შეიძლება შეუძლებელიც გახდეს.

მართალია, დღეს ყველა ლაპარაკობს სსრკ-ის ეკონომიკურ ჩამორჩენილობაზე, მაგრამ ამას საკუთრების ფორმას კი არ აბრალებს, არამედ ცალკეულ პიროვნებათა შეცდომებს — სოციალიზმის დეფორმაციია მოხდაო. ეს მორიგი ტყუილია. მაინც არ გვინდა ვაღიაროთ, რომ ცალკეულ ადამიანებს არ ძალუძთ ეკონომიკის ბედის გადაწყვეტა, თუკი იგი ნაღდ და ნამდვილ საფუძველს ეყრდნობა. როგორი პრეზიდენტიც უნდა დასვათ აშშ-ში, მის ეკონომიკას ვერაფერს დააკლებს. სსრკ-ში კი ყოველ გენერალურ მდივანს შეუძლია თავდაყირა დეაყენოს ეკონომიკა. რატომ? იმიტომ, რომ ეკონომიკას ცრუ, ყალბი საფუძველი აქვს. ეკონომიკურ მდგომარეობას განაპირობებს მისი საფუძველი, ანუ საკუთრების ფორმა. როგორიცაა საკუთრების ფორმა, ისეთივეა ეკონომიკა. ამიტომ უნდა დავასკვნათ: სსრკ-ის ეკონომიკური სიდუხჭირე განპირობებულია საკუთრების ფორმით, და სანამ იგი არ გამოიცვლება, საბჭოურ ეკონომიკასაც არაფერი ეშველება. საქმე სულ უარესობისაკენ და უარესობისაკენ წავა. სად მიგვიყვანს ეს, ყოველ გონიერ კაცს შეუძლია წარმოიდგინოს.

ეს არის ჩემი პირადი შეხედულება. მაგრამ საქმე ის გახლავთ, რომ არ ვიცი, უჭერს თუ არა მხარს ქართველი ხალხი კერძო საკუთრებას. როგორც მოგეხსენებათ, საქართველოში რეფერენდუმი ამ საკითხზე არ გამართულა და ერის აზრი არ ვიცით. ჩემს მონაწილეობას სესიის მუშაობაში მაშინ ექნებოდა ფასი, თუ მეცოდინებოდა ხალხის აზრი, საკუთრების რა ფორმა მოსწონს მას, რას ემხრობა სულითა და გულით. სამართლიანად დაუსვეს კითხვა საშემოდგომო სესიაზე კერძო საკუთრების დამცველებს— იცითო თქვენ ხალხის აზრი ამ საკითხზე? იქნებ ხალხს აღარ უნდა კერძო საკუთრება? ეს არ არის მარტივი კითხვა. ამ საკითხთან დაკავშირებით, გამოქვეყნებული წერილების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ავტორთა უმრავლესობა არ არის კერძო საკუთრების მომხრე. ჩემთან პირად საუბარშიც ბევრს გამოუთქვამს შიში— ვაითუ, კერძო საკუთრებამ ისტორიის ჩარხი უკან შეატრიალოს. ეს შიში თუ არ, გაიფიტა, თუ ხალხს არ გავაგებინეთ კერძო საკუთრების არსი, მისი ნამდვილი ღირებულება, შეიძლება სულიერად საზოგადოება მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდეს. დიმიტროვის სახელობის ქარხანაში ერთმა მოქალაქემ ისიც კი მკითხა — „ბიძია თომას ქოხი“ თუ გაქვსო წაკითხული. როცა ვუპასუხე, რა თქმა უნდა, წაკითხული მაქვს-მეთქი, გაბარაზებულმა მომაძახა: მერედა იმ საშინელებს დაბრუნება გინდა, რაც იქ არისო აღწერილი!... სამწუხაროდ, მთელ სსრკ-შიც და კერძოდ საქართველოშიც ძალიან ბევრი დგას ცოდნისა და შეგნების ამ დონეზე. ათეული წლების მანძილზე ისე ვაძაგებდით კერძო საკუთრებას, რომ დღეს შიშის ზარს გვცემს მისი გახსენებაც კი. ადამიანებს დავუმახინჯეთ ცოდნა, შეგნება, ჩაუნერგეთ შიში. ჯერ ადამიანთა ცნობიერება უნდა გავათავისუფლოთ და მერე გავმართოთ მსჯელობა საკუთრების რომელი ფორმა სჯობს.

თუ ხალხს არ გავაგებინეთ, რა არის კერძო საკუთრება, რა არის საზოგადო საკუთრება, ისე უმაღლესი საბჭოს მიერ მიღებულ კანონს არავითარი მნიშვნელობა და ძალა არ ექნება. ხალხს თუ კანონი არ მოსწონს, ის ყოველთვის გამონახავს საშუალებას მას გვერდი აუაროს და არ შეასრულოს. სსრკ-ში ეკონომიკის საქმე იმიტომაც არის საგალალოდ, რომ ხალხს არ მოსწონს არსებული ეკონომიკური კანონები. ხალხი მას არაფრად არ აგდებს, იმას აკეთებს, რაც სურს. კანონებისა და ხალხის სურვილის შეუსაბამობამ გამოიწვია ეკონომიკური ქაოსი.

დეპუტატი უმაღლეს საბჭოში ხალხს სახელით ლაპარაკობს, და იმას უნდა იცავდეს, რაც ხალხს მოსწონს. დეპუტატის პირად აზრს ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა არა აქვს. რა თქმა უნდა, დეპუტატი პირად თვალსაზრისს, პირად შეხედულებას ხალხს აცნობს. ამის შესაბამისად მას ამომრჩეველები კენჭს უყრიან და ირჩევენ, მაგრამ ამა თუ იმ საარჩევნო ოლქის ამომრჩეველები მთელი ერი არ არის. ისინი მცირე ნაწილია ხალხისა. ისეთი პრობლემა კი, როგორიც საკუთრების ფორმის პრობლემაა, საერთო-სახალხო მნიშვნელობის მატარებელია. სხვებისა არ ვიცი, მაგრამ ჩემთვის აუცილებელია ერის აზრის ცოდნა. აუცილებელია ნათლად გარკვევა ისა, მხარს უჭერს თუ არა ქართველი ხალხის უმრავლესობა კერძო საკუთრებას. უნდა ვიცოდეთ სწორედ გლეხისა და მუშის აზრი საკუთრების ფორმაზე, რადგან საკუთრებად მიწა და ფაბრიკა-ქარხნები მათ უნდა მიეცეს, თორემ პირადად მე და ჩემისთანებს საკუთრებად ქაღალდი და კალამიც გვყოფნის.

თუ ქართველ ხალხს არ სურს კერძო საკუთრება და მომხრეა საზოგადო საკუთრებისა, მაშინ მე დეპუტატად არ გამოვდგები. ცხადია, გასაგებია, რატომაც, როგორიც უნდა იყოს დეპუტატის შეხედულება საკუთრების ფორმაზე, ხალხის სურვილის წინააღმდეგ იგი ვერ წავა. თუ წავა, მაშინ ის ხალხის ინტერესის დამცველი კი არ იქნება, არამედ მისი მოწინააღმდეგე.

რაკი მე არ ვიცი, როგორია ქართველი ხალხის უმრავლესობის შეხედულება, საკუთრების ფორმაზე, ბუნებრივია, ჩემს მონაწილეობას საშემოდგომო სესიის მუშაობაში აზრი არ ჰქონდა. ამიტომ არ წავედი სესიაზე.

აუცილებლად მომაჩნია, საქართველოს სსრ უმაღლესმა საბჭომ მოაწყოს საერთო-სახალხო რეფერენდუმი საკუთრების ფორმის თაობაზე. მერე კი დეპუტატები უნდა მოიქცნენ იმის შესაბამისად, რა შედეგსაც ეს რეფერენდუმი მოგვცემს.

თუ გრძელი ლაპარაკით თავი არ მოგაწყინეთ, კიდევ ორ საკითხს შევეხები.

დავსვათ კითხვა: ვინ უნდა აირჩიოს პრეზიდენტი — სახალხო დეპუტატთა ყრილობამ, უმაღლესი საბჭოს სესიამ თუ მთელმა ხალხმა, პირდაპირი და ფარული კენჭისყრით? ამ კითხვის ჩემი პასუხი ასეთია: მთელმა ხალხმა, პირდაპირი და ფარული კენჭისყრით. ბევრმა დეპუტატმა გამოთქვა საშემოდგომო სესიაზე ეს აზრი, მაგრამ მხარდაჭერა ვერ ჰპოვა. ეს ხელისუფლების ხასიათის შეცვლა იქნებაო, იყო პასუხი. მართალია, ხელისუფლების ხასიათი შეიცვლება. მაგრამ საქმე ცწრიდ ის გახლავთ, რომ ხელისუფლების ხასიათი უნდა შეიცვალოს. სხვაგვარად არავითარი გარდაქმნა-„პერესტროიკა“ არ გამოვა.

ამჟამად სსრკ-ში ძალაუფლება სამ ძალას აქვს ერთმანეთში გაყოფილი: პარტოკრატიას, ბიუროკრატიას, კლეპტოკრატიას. ამ სამში ყველაზე ძლიერი დღეს დღეობით კლეპტოკრატიაა. პარტოკრატიაც და ბიუროკრატიაც მას მორჩილებენ. თქმაა გარეგნულად თითქოს პარტოკრატია „ებრძვის“ კლეპტოკრატიას. ყველა ოცნება სსრკ-ში რაიმეს შეცვლაზე ფუჭად ჩაივლის, თუ ამ სამი ძალის გათიშვა-დაშლა არ მოხდა. მათი დაშლა-გათიშვა კი შეუძლებელი იქნება, თუ არ შეიცვალა ხელისუფლების ხასიათი. ჩემი აზრით, ხელისუფლების ხასიათის შეცვლა შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ შემოღებული იქნება პრეზიდენტის მმართველობა. ასეთი პრეზიდენტი კი ხალხმა უნდა აირჩიოს პირდაპირი და ფარული კენჭისყრით.

ჩვენ არ ვიცით არც ის, რა აზრის არის ამ პრობლემაზე ქართველი ხალხი. ჩვენ მისთვის ეს აზრი არ გვიკითხავს. ესეც გასარკვევია. როცა ცნობილი გახდება, ხელისუფლების რა ფორმას უჭერს ქართველი ხალხი მხარს, მაშინ მეცოდინება რამდენად ემთხვევა ჩემი და ხალხის შეხედულება ერთმანეთს, რამდენად მაქვს უფლება ვილაპარაკო ხალხის სახელით.

ამ პრობლემის გაურკვევლობამაც მაიძულა არ წავსულიყავი საშემოდგომო სესიაზე.

და ბოლოს, საშემოდგომო სესიაზე მიმდინარეობს საუბარი იმ ცვლილებებზე, რომლებიც სსრკ-ის კონსტიტუციაში უნდა მოხდეს.

ამჟამად აბსურდული ვითარება გვაქვს. ერთი მხრივ, კატეგორიულად უარვყოფთ ე. წ. უძრაობის პერიოდს, მაგრამ, მეორე მხრივ, ვმუშაობთ და ვცხოვრობთ იმ პერიოდში მიღებული კონსტიტუციით. უმაღლესი საბჭოს სესიაზე, როგორც კი რაიმე ახლებური შეხედულება-გადაწყვეტილება გამოითქმის, მაშინვე დაავლებენ ხელს ბრეჟნევის კონსტიტუციას და იტყვიან — ნახეთ როგორ წერია. წამოყენებული წინადადება ეწინააღმდეგება კონსტიტუციას და, მაშასადამე, მიუღებელიაო. პირში კონსტიტუციაჩაჩრილი ორატორიც ჩერდება. ყოველი ახალი, საღი აზრი, რა თქმა უნდა, დღეს მოქმედ კონსტიტუციას ეწინააღმდეგება. ამიტომ, მე თუ მკითხავთ, ყოველგვარი გარდაქმნა კონსტიტუციის შეცვლით უნდა დაგვიწყო.

ყოველი ქვეყნის სამართლებრივ სახესა და შინაარსს კონსტიტუცია განსაზღვრავს. ბუნებრივია, რომ აუცილებელია ახალი კონსტიტუცია. მაგრამ არის ერთი კითხვა, რომელსაც გულღიად უნდა ვუპასუხოთ. ეს კითხვა ასეთია: საჭიროა თუ არა საკავშირო კონსტიტუცია, თუ საკმარისია მოკავშირე რესპუბლიკათა კონსტიტუცია?

ამ კითხვის პასუხს განაპირობებს ის, თუ რისთვის ვიბრძვით. თუ ჩვენ ვიბრძვით დამოუკიდებელი, თავისუფალი, ეროვნული სახელმწიფოს შესაქმნელად, მაშინ სსრკ-ის კონსტიტუცია საჭირო არ არის. თუ ჩვენ გვინდა შევინარჩუნოთ ერთიანი, მრავალეროვნული სახელმწიფო, მაშინ, ცხადია, სსრკ-ის ახალი კონსტიტუცია საჭიროა.

ჩემი შეხედულება ამგვარია: აუცილებელია დამოუკიდებელი, თავისუფალი, ეროვნული სახელმწიფოების შექმნა. ის სხვა საკითხია, დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნის შემდეგ, ყოფილ მოკავშირე რესპუბლიკები როგორ ხელშეკრულებას დადებენ ერთმანეთს შორის. ამას მომავალი დაგვანახვებს.

ყოველივე ზემოთქმულის გამო არ წავედი საშემოდგომო სესიაზე. ჩვენ უნდა ვიცოდეთ ხალხის აზრი. ხმა ღვთისა და ხმა ეროსო, გრძანებს ძველი სიბრძნე. ამის დავიწყება არ შეიძლება. ამიტომ საქართველოს კპ-მ, საქართველოს სსრ უმაღლესმა საბჭომ, საქართველოს სსრ მთავრობამ უნდა მოაწყოს რეფერენდუმი ყველა ძირეული პრობლემის გარშემო და მერე ხალხის მოთხოვნის შესაბამისად მოიქცნენ.

— ყირილობამ, სესიამ მეტი უფლებები მიანიჭა საბჭოებს, იმასაც მოვესწარით, ტელევიზიითაც კი გადაიცემა ამ თავყრილობების მიმდინარეობა, ზოგის ისეთი გამოსვლაც მოვისმინეთ, რომელიც უნან წარმოუდგენელი იყო და, რომ იტყვიან, ყურებს არ ვუჯერებთ. ხალხმა გაბედა ხელისუფლების კრიტიკა, მასთან კამათი.

როგორ გგონიათ, ბატონო აკაკი, ეს ყოველივე ნიჭიერი რეჟისორის დადგმული სპექტაკლია, თუ, ბოლოს და ბოლოს, ეშველება რაიმე ხელისუფლებისადმი საბჭოთა ადამიანების ბრმად მორჩილებას?

— რა თქმა უნდა, სპექტაკლია. ძველთაძველი კითხვაა: რეალურად ვის ეკუთვნის ხელისუფლება — კომპარტიის ცკ-ს თუ საბჭოებს? ადრე პასუხი მკაფიო იყო: კომპარტიის ცკ-ას, მის პოლიტბიუროს. ეს საკითხი ჯერ კიდევ 1919 წელს გადაწყდა, რკპ(ბ) მერვე ყრილობაზე.

რკპ(ბ) მერვე ყრილობის რეზოლუციაში ნათლად არის ნათქვამი, რომ რკპ(ბ) არის პარტია, რომელიც ხელისუფლების სათავეში დგას და მთელი საბჭოთა აპარატი უპყრია ხელთ. პარტია, მიისწრაფვის იქითკენ, რომ დაეუფლოს თანამედროვე სახელმწიფო ორგანიზაციებს, საბჭოებს და ყველა საბჭოთა პოსტზე აყენებს თავის ყველაზე უფრო მტკიცე და ერთგულ წევრებს. რკპ(ბ) მოვალეა დაამყაროს თავისი განუყოფელი ბატონობა საბჭოებში და ფაქტიურად აკონტროლოს მთელი მისი საქმიანობა („რკპ(ბ) მერვე ყრილობა“, 1959 წ., გვ. 423, 428-29, რუსულად).

მაშასადამე, 1919 წ. შეიქმნა მმართველობის ის აპარატი, რომელიც დღეს ცნობილია მბრძანებლურ-ადმინისტრაციულ სისტემად. მერვე ყრილობაზე მომხსენებელი იყო ლენინი, თანამომხსენებელი — ბუხარინი.

მბრძანებლურ-ადმინისტრაციულ სისტემას დღეს თითქოს ვებრძვით. მართლა ასეა? ჩემი შთაბეჭდილება ასეთია — ხუთყვინ ვებრძვით, საქმით — არა.

როგორც იცით, სახალხო დეპუტატების პირველ ყრილობაზეც იყო ხანგრძლივი დავა-პაექრობა ძალაუფლების პრობლემის გარშემო. მაგრამ ყველაფერი ისევ ისე დარჩა, როგორც იყო. ორი მთავარი თანამდებობა — გენერალური მდივნისა და უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარისა — ერთი კაცის ხელში გადავიდა. ყველა ორატორი, რომელიც კი ძალაუფლების საკითხს შეეხო, ერთხმად ამბობდა, რომ ორივე ამ თანამდებობის ერთი კაცისათვის მიცემა შეუწყნარებელია. მაგრამ, რაკი მიხ. გორბაჩოვს არ ჰყავს ალტერნატიული მეტოქე, ამიტომ მაინც ორივე თანამდებობა მას უნდა დარჩესო. როგორც ხედავთ, მოტივი ერთობ უსუსურია. როგორ, საბჭოფიქრებელ-ჩამოსაყალიბებელია. საერთოდ კი ეროვნული არმიის შექმნის საკითხი რაც შეიძლება სასწრაფოდ უნდა გადაწყდეს, თუ არ გვინდა ტრაგედია დატრიალდეს. ამიტომ ყველა თვალსაზრისით უმჯობესია დაუყოვნებლივ გავითვალისწინოთ და დავამყაროთ ჩვენი ახალგაზრდობის სრულიად სამართლიანი მოთხოვნა.

როცა საერთო-სახალხო რეფერენდუმით მიღებულ-დამტკიცებული იქნება საქართველოს ეკონომიკური, იურიდიული, სამხედრო მოწყობის პროექტები, მას საქართველოს უმაღლესმა საბჭომ კანონის სახე უნდა მიანიჭოს. ამის საფუძველზე მერე დაისმის მათი ლიად უცნობმა ინჟინერმა ობოლენსკიმ. ვინ არ იცოდა, რომ ობოლენსკის გამაოგნების არავითარი შანსი არ ჰქონდა, მაგრამ მისი კანდიდატურის გარშემო სკა-ბაასი მაინც დიდხანს გაგრძელდა.

მეორე შემთხვევაც გავიხსენოთ. უმაღლესი საბჭოს სესიიან უარყო, სხვა რამდენიმე კანდიდატთა შორის, რკინიგზის მინისტრის კანდიდატურაც. არ გასულა ორი კვირა, რომ დეპუტატთა ერთმა ჯგუფმა (ელცინის მეთაურობით) შეიტანა პრეზიდიუმში მოთხოვნა, რომ რკინიგზის მინისტრის კანდიდატურა თავიდან განხილულიყო, რადგან ადრე უსაფუძვლოდ მოხდაო მისი დაწუნება. მართლაც ყველაფერი თავიდან დაიწყო. მეორე განხილვისას რკინიგზის მინისტრის კანდიდატურა მოიწონეს და დაამტკიცეს. ისიც კი ითქვა, რომ დღეს არ არის სხვა კაცი, რომელიც რკინიგზებს მოუვლისო. აქაც, სამასმილიონიან სახელმწიფოში ვერ იშოვეს ერთი მინისტრის შემცვლელი. უმაღლესმა საბჭომ უბოდიშოდ უარყო თავისი ადრინდელი გადაწყვეტილება და მიიღო მეორე. რა არის ეს?....

სხვა მაგალითების მოხმობაც შეიძლებოდა, მაგრამ საილუსტრაციოდ ეს ორიც მყარა. რაც შეეხება თქვენი კითხვის ბოლო ნაწილს, უნდა მოგახსენოთ, რომ მხოლოდ ერთადერთ შემთხვევაში შეიძლება ხელისუფლებისადმი ბრმად მორჩილებას დაადწიოს თავი ხალხმა: როცა შეიქმნება მრავალპარტიული სისტემა. ყველა პარტიას ექნება მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პროგრამა. ამ პარტიების წარმომადგენელი დეპუტატები პარლამენტში იბრძოლებენ საკუთარი პროგრამების პოზიციებიდან. ასეთ ვითარებაში იბადება აზრის თავისუფლებაც და პოზიციის სიმტკიცეც. სანამ ეს არ მოხდება, სანამ ერთმანეთისგან არ გამოყოფილან კანონმდებელი, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლებანი, არც დემოკრატიაზე შეიძლება ლაპარაკი, არც პიროვნების თავისუფლებაზე და არც ვითარების არსებითს შეცვლაზე.

— ამ თავყრილობების მონაწილე, რას იტყვით, საქართველოს შესწევს უნარი პარლამენტიზმის გზით სანუკვარ მიზანს მიაღწიოს?

— ჩემი აზრით, შესწევს, ოღონდ ამას საქართველოს ხელისუფლების სულ სხვაგვარი მუშაობა სჭირდება, და არა ისეთი, როგორიც დღეს მიმდინარეობს. გეტყვით, როგორ წარმომიდგენია ეს საქმიანობა.

უპირველესი, რაც უნდა გაკეთდეს, ეს გახლავთ თავისუფალი და დამოუკიდებელი საქართველოს ეკონომიკური განვითარების კონცეფცია-გეგმის შექმნა. ძალიან მოხარული ვარ, რომ უკვე გამოქვეყნდა ასეთი გეგმის პროექტები. მათ გარშემო დისკუსიაც მიმდინარეობს. რატომღაც ზოგიერთის განაწყენება გამოუწვევია იმას, რომ რუსთაველის საზოგადოების კომისიამაც შეიმუშავა ეკონომიკური განვითარების კონცეფცია და ქართველ ხალხს წარუდგინა სამსჯავროზე. არ მესმის, რა აქვს გასაბარაზებელი ან საწყენი. ნეტავ სხვა დაწესებულება-ორგანიზაციებიც შეიმუშავებდნენ ასეთ გეგმა-კონცეფციებს, მაშინ კიდევ უკეთოს ნაბოლოო ვარიანტს მივიღებდით. რამდენად მეტი ადამიანი, ორგანიზაცია, დაწესებულება მიიღებს მონაწილეობას საქართველოს ეკონომიკური განვითარების გეგმის შედგენაში, მით უკეთესი.

რა თქმა უნდა, გამოქვეყნებული პროექტები სერიოზულ მუშაობას და ჩვენი სპეციალისტების აქტიურ მონაწილეობას მოითხოვს. მე პირადად კი არსებული პროექტების ნაკლად ის მიმაჩნია, რომ ისინი მომავალ საქართველოს უყურებენ, როგორც სსრკ-ის ნაწილს. ეს ერთი. მეორე ხარვეზია ის, რომ არც ერთ პროექტში მკაფიოდ და მტკიცედ არ არის განსაზღვრული საკუთრების ფორმა. ეს კი, როგორც უკვე მოგახსენებდით, არსებითი და გადამწყვეტია. მაგრამ ამჯერად მთავარი ის არის, რომ ნაკლი გატეხილია. პროექტები გამოქვეყნებულია, და იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ, მიუხედავად ჩვენი სიზანტისა, საბოლოო ვარიანტსაც დავიმუშავებთ.

მეორე პრობლემა, რომელიც ასევე სასწრაფოდ მოსაგვარებელია, გახლავთ მომავალი საქართველოს იურიდიული მოწყობის (იგულისხმება როგორც კონსტიტუცია, ისე სხვა სამართლებრივი აქტები) პროექტის შედგენა.

მესამე საკითხია ქართული ეროვნული არმიის შექმნა. ამასაც თავისი ეკონომიკური და იურიდიული საფუძველი სჭირდება. ესეც მკაფიოდ მოსაფიქრებელ-ჩამოსაყალიბებელია. საერთოდ კი ეროვნული არმიის შექმნის საკითხი რაც შეიძლება სასწრაფოდ უნდა გადაწყდეს, თუ არ გვინდა ტრაგედია დატრიალდეს. ამიტომ ყველა თვალსაზრისით უმჯობესია დაუყოვნებლივ გავითვალისწინოთ და დავამყაროთ ჩვენი ახალგაზრდობის სრულიად სამართლიანი მოთხოვნა.

როცა ყველაფერი ჩვენი ახალგაზრდობის სრულიად სამართლიანი მოთხოვნა.

— ბატონო აკაკი, ქართველ ერს ძვირად დაუჯდა გამოდგომება, ამოძრავება... არც ფიზიკური ანგარიშსწორება დაგაკლეს და არც ავის მომასწავლებელი მუქარა, ძმამაც გაგიწირა და ძმადნაფიცმაც... თქვენს აზრით რა უნდა ვქნათ, როგორ მოვიქცეთ?...

— ეროვნული გამოღვიძება და ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა ყველა დროში და ყოველთვის სისხლთან ყოფილა დაკავშირებული. ეს არ უნდა გაგვიკვირდეს და სასოწარკვეთილებაში არ უნდა ჩაგვაგდოს. საქართველომ არსებობა სისხლით შეინარჩუნა. მე მარტო იმ სისხლს არ ვგულისხმობ, რომელიც საქართველომ მუსლიმანურ სამყაროსთან ბრძოლაში დაღვარა. განა სისხლს არ ვღვრიდით 1804, 1812, 1820, 1841 წლებში? განა სისხლს არ ვღვრიდით 1905-7 წლებში? 1921, 1924 წლებში? 1956 წლის მარტში? განა სისხლისღვრა არ არის ამდენი დაჭერილ-გადასახლებულ-დახვრეტილი 30-იან წლებში? 400.000 ქართველი დაიღუპა მეორე მსოფლიო ომში. ამან დემოგრაფიული წონასწორობა კინაღამ დაარღვია და გადაშენებას ბეწვზე გადავრჩით. ასე რომ, ჩვენ ბევრად უარეს მდგომარეობაში ვყოფილვართ და მაინც გამარჯვებული გამოვსულვართ. ახლაც ასე იქნება. ჩვენ, არავის არ გვინდა სისხლი და საშინელება, გვინდა მშვიდობიანად მივაღწიოთ აღთქმულ მიზანს.

რა გზას დავადგეთ? მე მგონია, ჩემი აზრი უკვე გითხარით, როცა ვილაპარაკე მომავალი საქართველოს ეკონომიკურ, იურიდიულ, სამხედრო, პოლიტიკური მოწყობის თანამონაწილეობაზე. გაიზიარებს თუ არა ჩემს აზრს ჩვენი საზოგადოება, ეს უკვე მისი საქმეა.

ესაუბრა

ვილენ მარდალეიშვილი.

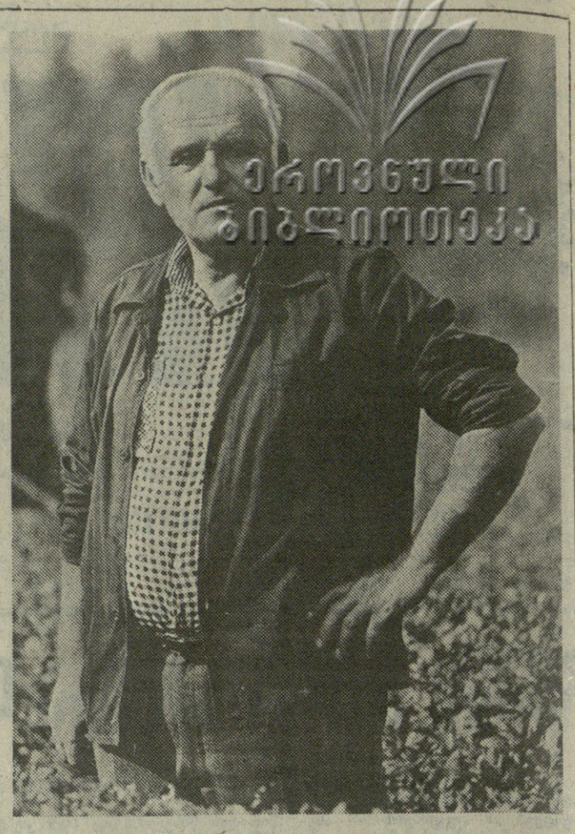

მოწინავე მექანიზატორი

ზუგდიდის რაიონის ლენინის ორდენოსანი ინგირის ჩაის აგროსამრეწველო კომბინატში დაუცხრომლად შრომობს პირველი საწარმოო ბრიგადის მექანიზატორი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, მეორე და მესამე ხარისხის შრომის დიდების ორდენოსანი კარლო ქობალია. ნოვატორმა მექანიზატორმა წლევანდელი ხარისხოვანი ჩაის ფოთლის კრეფის დავალება პირნათლად შეასრულა. ახლა ლაო ჩაის ფოთოლს კრეფს. კარლო ქობალია ახალგაზრდა მექანიზატორების დამრიგებელიცაა და გულმოდგინედ გადასცემს მათ თავის დიდ გამოცდილებას.

სურათზე: სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი კარლო ქობალია.

ვარლამ გენგიშურის ფოტო.

საპატიო წოდებათა მინიჭება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებებით:

ქართული ხალხური ვოკალური ხელოვნების განვითარებისა და პოპულარიზაციაში თვალსაჩინო წვლილისათვის საქართველოს კულტურის ფონდის ვაჟთა ვოკალურ ანსამბლ „ოროველას“ სამხატვრო ხელმძღვანელს თემურ ვასილის ძე **ქეცხოშვილს** მიენიჭა „საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის“ საპატიო წოდება.

• • •

ქართული საოპერო ხელოვნების განვითარებაში თვალსაჩინო წვლილისათვის **„საქართველოს სსრ სახალხო არტისტი“**: ამირან თევდორეს ძე **გაგუას** — მომღერალ სოლისტს, თეიმურაზ აკაკის ძე **გუგუშვილს** — მომღერალ სოლისტს, ლიანა მიხეილის ასულ **კალმახელიძეს**— მომღერალ სოლისტს, ნარგიზა გივის ასულ **მალ

მეოცე საუკუნის ისტორია

14 ნოემბერი

საქართველოს ოკუპაციის 67-ე წლისთავი

რას ფიქრობენ ბერლინელები

ბერლინი. „ჩვენ გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში ვრჩებით“ — ასე უპასუხა ბერლინის მცხოვრებთა 87-მა პროცენტმა სოციოლოგიური გამოკითხვის ერთ-ერთ პუნქტს, რომელიც მოაწყვეს რესპუბლიკის მეცნიერებათა აკადემიის მეცნიერებმა.

76-მა პროცენტმა თავისი გადაწყვეტილება იმით დაასაბუთა, რომ „თავს შინ გრძნობს“, 55 პროცენტს სჯერა სოციალისტური საზოგადოების განახლებისა.

კითხვაზე — შეესაბამება თუ არა გერმანიის ერთიანი სოციალისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმის შედეგები რესპუბლიკის განახლების მოთხოვნებს, ერთმნიშვნელოვნად „დიახ“ უპასუხა მხოლოდ 24-მა პროცენტმა, „ნაწილობრივ“ — 60-მა პროცენტმა, „არა“ — 8 პროცენტმა.

სოციალისტური საზოგადოების გარდაქმნის დღის წესრიგის ერთ-ერთი აქტუალური თემაა არჩევნების შესახებ კანონის შეცვლა. ამ მოთხოვნას გაიგონებთ ნებისმიერ დემონსტრაციებზე, რომლებიც ქვეყანაში ყოველდღე იმართება. რას ფიქრობენ ამის თაობაზე დედაქალაქის მცხოვრებნი?

93 პროცენტი დარწმუნებულია, რომ არჩევნების წესი ძირფესვიანად უნდა შეიცვალოს. 83 პროცენტს მათი დემოკრატიზაციის მთავარ კრიტერიუმად მიიჩნია საზოგადოებრივი კონტროლის დაწესება ხმების დათვლაზე. 55 პროცენტი მოითხოვს დამოუკიდებელი ორგანიზაციებისა და ჯგუფებისთვის კანდიდატების დასახელების უფლების მინიჭებას, 49 პროცენტი უარყოფს კანდიდატთა ერთიან სიებს.

● აშშ

პრეზიდენტის კონსულტაციები

ვაშინგტონი. პრეზიდენტმა ჯ. ბუშმა თეთრ სახლში გამართა მორიგი კონსულტაციები საბჭოთა კავშირ-ამერიკის ურთიერთობის მთელ რიგ ექსპერტებთან, რომლებიც მოიწვია 2-3 დეკემბერს მალტის მახლობლად მ. ს. გორბაჩოვთან არაოფიციალური შეხვედრისათვის მზადების ფარგლებში.

„შეხვედრამდე პერიოდში პრეზიდენტს სურს გაეცნოს საბჭოთა კავშირ-ამერიკის ურთიერთობის განვითარების ყველა ასპექტსა და პერსპექტივებს, — განაცხადა თეთრი სახლის პრეს-მდივანმა მ. ფიცუოტერმა. — ეს მოიცავს ეკონომიკას, სოციალურ და კულტურულ საკითხებს, ითვალისწინებს აგრეთვე საბჭოთა სამხედრო პოლიტიკისა და სამხედრო ძლიერების საკითხებს“. „პრეზიდენტის სურვილია ესაუბროს რაც შეიძლება მეტ ექსპერტს და დეტალებში გაეცნოს ყველა ასპექტს“, — თქვა ფიცუოტერმა.

მომავალი შეხვედრის ერთ-ერთი მიზანია უკეთ გაერკვნენ აღმოსავლეთ ევროპაში მომხდარ ცვლილებებში. „ამ კერძო და ექსპერიმენტალური შეხვედრის მოწყობის იდეის უკან დგას პრეზიდენტის დაინტერესება პრეზიდენტ გორბაჩოვთან განიხილოს პოლონეთში, უნგრეთში და მთლიანად აღმოსავლეთ ევროპაში მიმდინარე მოვლენები, — თქვა შემდეგ პრეს-მდივანმა, — ჩვენ არ ვაპირებთ ახალი ინიციატივების წამოყენებას. ჩვენ გვინდა განვიხილოთ ვითარება, უკეთ გავერკვეთ მასში, შევაფასოთ და გავაანალიზოთ“.

● ჩინეთი

ლი პენის განცხადება

პეკინი. ჩინეთში პოლიტიკური სიტუაციის სტაბილურობის კიდევ ერთი დადასტურება გახდა დენ სიაოპინის გადადგომა, რითაც მან ცხადყო, რომ ემხრობა ხელმძღვანელ პოსტებზე სამუდამო ყოფნის პრაქტიკაზე პრინციპული უარის თქმას. ეს განაცხადა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს პრემიერმა ლი პენმა იაპონია-ჩინეთის ეკონომიკური ასოციაციის დელეგაციასთან შეხვედრაზე.

განმარტა რა ამ დღეებში დამთავრებული ჩინეთის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მორიგი პლენუმის ძირითადი გადაწყვეტილებები, ჩინეთის მთავრობის მეთაურმა აღნიშნა რეფორმებისა და საგარეო კავშირურთიერთობის გაფართოების პოლიტიკის წარმატებები. განვითარების საერთო მიმართულება სწორად არის არჩეული, აღნიშნა მან, ნაკლი იყო მხოლოდ ამ კურსის განხორციელების პროცესში დაშვებული მეტისმეტი აჩქარება.

შეეხო რა დისკრიმინაციულ ღონისძიებებს, რომლებსაც დასავლეთის ზოგიერთმა ქვეყანამ მიმართა ჩინეთის წინააღმდეგ პეკინში უწესრიგობათა ჩახშობის შემდეგ, ლი პენმა თქვა: „არსებითად ეს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის წინააღმდეგ ეკონომიკური კი არა, პოლიტიკური სანქციებია“. პრემიერმა, კერძოდ, თქვა, რომ ამ სანქციებმა ჩინეთის „გარკვეული ზიანი“ მიაყენა, მაგრამ იმთავაც ზიანი განიცადეს, ვინც ამ სანქციებს ახორციელებენ.

● ინდოეთი

პირველად 20 წლის შემდეგ

ლონდონი. 20 წლის შემდეგ იმ დროიდან, რაც დაიშალა ხალხგანთქმული ანსამბლი „ბითლზი“, ამ ნიჭიერ მუსიკოსთა მრავალრიცხოვან თაყვანისმცემლებს სასიამოვნო სიურპრიზი ელით: მოსალოდნელია შეხვედრა ჯგუფის იმ სიმღერებთან, რომლებიც წინათ არასდროს და არსად არ აუღერებულა. მათ შორის არის ჯონ პრესტონის სიმღერა „თავი დაანებეთ ჩემს ფისუნიას“ და თვით მუსიკოსების მიერ შექმნილი სიმღერა „ახალი მერიჯეინი“. ეს სიმღერები ჩაწერილია დაახლოებით 1963-64 წლებში.

„ბითლზების“ უცნობჩანაწერებიანი ფირფიტის გამოშვება შეაძლებელი გახდა მას შემდეგ, რაც ამ დღეებში ბოლოს და ბოლოს მოგვარდა ორ ათწლეულს გაჭიანურებული იურიდიული დავა ჯგუფის ადვოკატებსა და იმ იურისტებს შორის, რომლებიც წარმოადგენდნენ გრაჰამ ფორმებს „ეფლს“, „ემისა“ და „კეპიტოლს“.

გაგრძელება, დასაწყისი იხ. „კომუნისტი“, № 252, 258, 259, 260, 261.

ᲛᲔᲠᲝᲓ ᲡᲘᲛᲐᲠᲗᲚᲔ

ᲙᲕᲚᲐᲕ ᲘᲛᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ, ᲘᲧᲝ ᲝᲙᲣ�პᲐᲪᲘᲐ, ᲘᲜᲢᲔᲠᲕᲔᲜᲪᲘᲐ, ᲙᲐᲚᲓᲐᲢᲐᲜᲔᲑᲘᲗᲘ ᲒᲐᲡᲐᲑᲭᲝᲑᲐ ᲗᲣ...

ᲕᲔᲠᲘᲚᲘ ᲛᲔᲔᲥᲕᲡᲔ

...ამ დეპეშის მიხედვით საქართველოში აჯანყებაა. მე-11 წითელ არმიის ნაწილებს ერთვის „აქტიურად დაეხმაროს“ მას. ე. ი. უნდა ვიგულისხმოთ, რომ აქამდე არააქტიურად ეხმარებოდა. ვ. ი. ლენინი, პოლიტიკური ნებას რთავენ მე-11 არმიის დაიკავოს თბილისი საერთაშორისო ნორმების დაცვით. ეს მოთხოვნა მკითხველს არ შეიძლება არ გაუკვირდეს, რადგან, თუ საერთაშორისო ნორმების დაცვას მოვინდომებდით, მაშინ იმ პირობებში საერთოდ არ შეიძლებოდა თბილისის — საბჭოთა რუსეთის მიერ ოფიციალურად აღიარებული დამოუკიდებელი სახელმწიფოს დედაქალაქის — დაკავება. საინტერესოა, როგორ შეფასდა საბოლოოდ ეს ოპერაცია, ჩათვალეს, რომ თბილისის აღებისას დაცული იქნა საერთაშორისო ნორმები? პოლიტბიურო არ იყო დარწმუნებული, რომ მე-11 არმიას საბჭოური თვალსაზრისით გაუადვილდებოდა თბილისის აღება. ამიტომაც თვლიდა აუცილებლად, რომ რევოლუციური სამხედრო საბჭოს ყველა წევრმა, აგრეთვე ამიერკავკასიაში მომუშავე სხვა პასუხისმგებელმა მოღვაწეებმა, წარმატების გარანტია მისცენ პოლიტბიუროს. უფრო მეტი. იმ შემთხვევაშიც კი თუ რევოლუციური სამხედრო საბჭოს წევრები და დეპეშაში ჩამოთვლილი სხვა პირებიც „წარმატების გარანტიას“ ოფიციალურად დაადასტურებდნენ, პოლიტბიუროს პასუხის მიღებამდე მათ მაინც არ ჰქონდათ უფლება რაიმე „გადამწყვეტი წამოეწყოთ“.

ფრთხილობდა პოლიტბიურო. იგი ცდილობდა, ერთხელ კიდევ გადაიტანოს ამ ოპერაციის მიზანშეწონილობა საერთაშორისო თუ სამხედრო თვალსაზრისით. საბოლოოდ იგი მაინც რკა (ბ) ცენტრალური კომიტეტის კავბიუროს ნებას დაჰყვა და 15 თებერვალს დაამტკიცა მე-11 არმიის რევოლუციური სამხედრო საბჭოსათვის გასაგზავნი მეორე დეპეშის ტექსტი, რომელიც აგრეთვე ვ. ი. ლენინის მიერ იყო დაწერილი. „ცეკას მიაჩნია, — ვკითხულობთ ამ დეპეშაში, — რომ მე-11 არმიის რევოლუციური სამხედრო საბჭოს, ოპერაციები ნეიტრალური ზონის აჯანყებულთა ადგილობრივი დაცვაა თეთრგვარდიელთა მხრივ მოსალოდნელი განადგურებისაგან. ანგარიში გაუწიეთ თქვენი ოპერაციის ამ პოლიტიკურ ხასიათს ყველა თქვენს საჯარო გამოსვლაში. რა თქმა უნდა, ჩვენ მე-11 არმიის რევოლუციური სამხედრო საბჭოსგან მოველით ენერგიულ და სწრაფ მოქმედებას, რომელიც იმასაც კი არ მოერიდება, რომ თბილისი აიღოს, თუ ეს საჭირო იქნა სამხედრო მოსაზრებებით ნეიტრალური ზონის ნამდვილი დაცვისათვის ახალი თავდასხმისაგან. იმედი გვაქვს, რომ თქვენ მთელი სერიოზულობით გაითვალისწინეთ ჩვენი გაფრთხილებანი. შეგვატყობინეთ ამბავი ყოველდღე“ (ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 45, გვ. 50-51).

ვ. ი. ლენინმა არც ამ დეპეშას მოაწერა ხელი, თუმცა, როგორც თქვა, ტექსტი მისი დაწერილი იყო. ვ. ი. ლენინს ამ დეპეშაზეც მიუწერია: „ცეკას დავალებით კრესტინსკი“. ნ. ნ. კრესტინსკიმ მართლაც გადასცა ეს დეპეშა მე-11 არმიის რევოლუციურ სამხედრო საბჭოს, რომელიც სიტყვიერად გააფრთხილა, რომ სამი დღის შემდეგ იგი ელოდება ცხობას თბილისის აღების შესახებ.

მე-11 არმიის რევოლუციური სამხედრო საბჭოსადმი 14 და 15 თებერვალს გამოგზავნილი დეპეშებიც მხოლოდ 1965 წელს გახდა ცნობილი ფართო მკითხველისათვის. მიზეზი გასაგებია. აკი თვით ვ. ი. ლენინს 14 თებერვლის დეპეშაზე, როგორც ჩანს, მდივნის მისამართით, გაუკეთებია მინაწერი: „არა, ჯობს შეინახოთ უაღრესად საიდუმლოდ 2-3 თვით. (ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 45, გვ. 50). მართალია, დოკუმენტი არითუ „2-3 თვე“, არამედ მთელი 45 წელი ინახებოდა „უაღრესად საიდუმლოდ“, მაგრამ აქ მთავარი ის არის, რომ, ალბათ, თვით ვ. ი. ლენინი გრძნობდა გარკვეულ უხერხულობას დეპეშის შინაარსის გამო. ესეც გასაგებია. კაცმა რომ თქვას, როგორ გინდა დაარწმუნო ვინმე, რომ საქართველოში წითელი არმიის საბრძოლო ოპერაციები, მის მიერ თბილისის აღება საჭირო იყო „თეთრგვარდიელთაგან (?!)“ ლორეს ნეიტრალური ზონის აჯანყებულთა დასაცავად. ამ ლოგიკით ზომ სტამბულის აღებაც შეიძლებოდა გაგვმართლებინა (სხვათაშორის ცხობილია, რომ ვ. ი. ლენინმა მოსკოვის საგუბერნიო პარტიულ კონფერენციაზე, არა უადრეს 1921 წლის 18 თებერვლისა, ორი ბარათი მისწერა ლ. ბ. კამენევს იმ საიდუმლო ცნობების გამეცვლების თაობაზე, რომლებიც ამიერკავკასიაში არსებულ მდგომარეობას ეხებოდა (იხ. ვ. ი. ლენინი. ბიოგრაფიული ქრონიკა. (რუს.), ტ. 10, გვ. 140).

ი. ბ. სტალინის ფონდში, რომელიც საკმ ცენტრალურ კომიტეტთან არსებული მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის ცენტრალურ პარტიულ არქივში ინახება, დაცულია მკითხველი საზოგადოებისათვის უკვე ცნობილი, შეიძლება ითქვას, უნიკალური დოკუმენტი. მას დედნის ენაზე მოვიყვანთ, ისევე როგორც ტექსტშია:

«Записка т. Орджоникидзе.

Сейчас передам шифрованный ответ Цека а пока предлагаю Ахлаве шеутие дастурна аиге калаки.

Сталин 15.II, 16 час».

(მლი ცპა, ფ. 558, აღწ. 1, საქ. 2054, ფურც. 1). ამავე საქმეში არის ასეთი ბარათიც: „15/II. в 16 ч. 7 мин.

Записка понятна т. Орджоникидзе говорит что раньше нужно было.

Мирзабекян».

(იქვე, ფურც. 2).

კომენტარები, როგორც იტყვიან, ზედმეტია.

მაშ ასე. 14-15 თებერვალს რკპ (ბ) ცენტრალურმა კომიტეტმა ნება დაართო მე-11 არმიას აიღო თბილისი. დახმარების თაობაზე საქართველოს რევკომის თხოვნა კი საბჭოთა მთავრობას 16 თებერვალს გაეგზავნა. ყოველივე ეს ცნობილია საზოგადოებისათვის ოფიციალურად გამოქვეყნებული დოკუმენტების მიხედვით.

ორიოდე სიტყვა თვით საქართველოს რევკომის შესახებ. ოფიციალური ვერსიით იგი „საქართველოს მშრომელთა აჯანყების“ სახელმღვანელოდ შეიქმნა შულავერში 16 თებერვალს. სინამდვილეში რევკომი საქართველოს მშრომელთა აჯანყებას ვერ უხელმძღვანელებდა, თუნდაც იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ იმ დროს საქართველოში ასეთი აჯანყება არ მომხდარა. ხოლო იმას, რაც მაშინ საქართველოში ხდებოდა, თავისი ხელმძღვანელი ჰყავდა. უნდა ითქვას ისიც, რომ რევკომის შექმნის მომენტში მისი ზოგიერთი წევრი შულავერში, საერთოდ არ ყოფილა. მაგალითად, რევკომის შემადგენლობაში დასახელებული ბუდუ მდივანი იმ დროს თურქეთში მუშაობდა რუსეთის სფს რესპუბლიკის წარმომადგენლად. საქართველოში მიმდინარი: „არა, ჯობს შეინახოთ უაღრესად საიდუმლოდ 2-3 თვით. (ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 45, გვ. 50). მართალია, დოკუმენტი არითუ „2-3 თვე“, არამედ მთელი 45 წელი ინახებოდა „უაღრესად საიდუმლოდ“, მაგრამ აქ მთავარი ის არის, რომ, ალბათ, თვით ვ. ი. ლენინი გრძნობდა გარკვეულ უხერხულობას დეპეშის შინაარსის გამო. ესეც გასაგებია. კაცმა რომ თქვას, როგორ გინდა დაარწმუნო ვინმე, რომ საქართველოში წითელი არმიის საბრძოლო ოპერაციები, მის მიერ თბილისის აღება საჭირო იყო „თეთრგვარდიელთაგან (?!)“ ლორეს ნეიტრალური ზონის აჯანყებულთა დასაცავად. ამ ლოგიკით ზომ სტამბულის აღებაც შეიძლებოდა გაგვმართლებინა (სხვათაშორის ცხობილია, რომ ვ. ი. ლენინმა მოსკოვის საგუბერნიო პარტიულ

ᲐᲠᲐᲡᲐᲠᲗᲐᲠᲘ ᲣᲞᲐᲢᲘᲕᲪᲔᲛᲣᲚᲝᲑᲐ!

ᲐᲛᲐ წლის ჟურნალ „კრიტიკის“ № 5-ში დაიბეჭდა ჩემი წერილი — „მაინც საკუთარ „გორისათვის“, რომელიც ეხება ჩვენი სახელოვანი რეჟისორის, რობერტ სტურუას შემოქმედების საერთო ტენდენციას და, მასთან, ცალკე ინტერვიუში, თუ საგანგებო წერილში გამოხატულ ორიოდე მის მოსაზრებას.

როცა ამ წერილს ვწერდი, გაფიქრებითაც ვერ გავიფიქრებდი, რომ ჩემი შენიშვნებისა და სურვილების გამო, ეგზომ საამაყო და საყვარელი შემოქმედისა და მეგობრის მიმართ ვინმე რაიმე უპატივცემულობას, მით უფრო რაღაც „ანგარიშსწორებას“ დამწამებდა. მთელი ჩემი „ანგარიში“, განუხრელად მთელი ოცი წლის მანძილზე, იყო და არის მხოლოდ აღიარება რობერტ სტურუას ბრწყინვალე, ღვთივშმადლებული ნიჭისა და შემოქმედებისა. ამის დადასტურებაა ჩემი ყოველი საჯარო თუ წერილობითი გამოსვლაც. სამაგალითოდ, მოინტერესე (ორივე მხრივ მოინტერესე!) ადამიანებს ვთხოვ გადაიკითხონ ჩემი წერილი — „ღალატის“ ღალატი, თუ ფერისცვალება ტრაგედიისა?“ (ჟურნ. „კრიტიკა“, 1975, № 1), რომელიც საზოგადოებამ მიიღო როგორც აპოლოგია უბრწყინვალესი ქართული (სწორედ ქართული!) სპექტაკლისა. მას შემდეგ კი, მთელი თხუთმეტი წლის მანძილზე, ველოდები მსგავს წარმოდგენას, ქართულ-ეროვნული სატკივარითა და საზრუნავით დატვირთულს, სწორედ და მაინცდამაინც სტურუა დასკვნა, რომელიც კატეგორიულად ღაღადებს, რომ დროა რობერტ სტურუა „როსთაველის თეატრიდან წავიდეს“.

წერილში და მინაწერში გამოთქმული შენიშვნები უფრო ჰაერში გამოკიდებული ბრალდებებია, ვიდრე პროფესიულად არგუმენტირებული ანალიზი რობერტ სტურუას შემოქმედებისა. მინაწერის პასკვილურ ქვეტექსტში გამოსჭვივის დაუნდობელი კერძო ანგარიშსწორებაც და ეროვნული გრძნობებით სპეკულაციაც.

თეატრის მოღვაწეთა კავშირი პრინციპულად არ ეთანხმება აღნიშნული წერილისა და მინაწერის სულისკვეთებიდან გამომდინარე მცდარ, სუბიექტურ დამოკიდებულებას რუსთაველის თეატრისა და გამოჩენილი ქართველი რეჟისორისადმი, რადგან ამან ტენდენციურობითა და არაეთიკური გალაშკრებით სწორედ ჩვენი ეროვნული კულტურის საწინააღმდეგო წისქვილზე მიუშვა წყალი.

თეატრის მოღვაწეთა კავშირის სამდივნოს ქართველი ხელოვნისა და რუსთაველის თეატრისადმი ამგვარი დამოკიდებულება საგანგაშოდ მიაჩნია, განსაკუთრებით დღეს, როდესაც ჩვენი სულიერი კულტურის მთელი ძალების კონსოლიდაციას ვესწრაფვით.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲗᲔᲐᲢᲠᲘᲡ ᲛᲝᲦᲕᲐᲬᲔᲗᲐ ᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲘᲡ ᲡᲐᲛᲓᲘᲕᲜᲝ.

ᲬᲔᲠᲘᲚᲔᲑᲘ „ᲙᲝᲛᲣᲜᲘᲡᲢᲘᲡ“

ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲞᲝᲖᲘᲪᲘᲐ

ᲛᲘᲜᲡᲙᲘᲜᲐᲠᲘ წლის 3 ნოემბერს გაამართა თეატრის მოღვაწეთა კავშირის სამდივნოს გაფართოებული სხდომა, რომელშიც სხვა საკითხებთან ერთად, განიხილა ჟურნალ „კრიტიკაში“ (№ 5) გამოქვეყნებული ლევან სანიკიძის კრიტიკული წერილი „მაინც საკუთარ „გორისათვის“, რომელსაც თან ახლავს სარედაქციო მინაწერი. წერილი და განსაკუთრებით სარედაქციო მინაწერი კატეგორიული, შეურაცხმყოფელი ტონით განიხილავს ცნობილი ქართველი რეჟისორის რობერტ სტურუას მოღვაწეობას რუსთაველის თეატრში, ხოლო მინაწერი მდის ასეთ დასკვნამდე: „დროა დამთავრდეს მკითხველისა და მაყურებლისთვის თვალში ნაცრის შეყრის სტურუასეული ეპოპეა“... „საჭიროა ერთხელ და სამუდამოდ წერტილი დაესვას რუსთაველის თეატრის ოცდაათი წლის განმავლობაში არშემდგარ თეატრალურ ექსპერიმენტს“... და ბოლოს: „ქართველი ხელოვანი, რომელსაც ადამიანის სიყვარული აუშენინებინა, წავიდეს რუსთაველის თეატრიდან“. ამგვარი აღმაშფოთებელი, სუბიექტური და დემაგოგიური განცხადება დემოკრატიისა და საჯაროობის, ეროვნული მოძრაობის უწმინდესი პრინციპებით არის შენიღბული და მიზნად ისახავს გამოჩენილი ქართველი რეჟისორის უსაფუძვლო და უსამართლო დისკრედიტაციას. ლევან სანიკიძეს და ჟურნალ „კრიტიკის“ მესვეურებს სრული უფლება აქვთ კრიტიკულად განიხილონ რობერტ სტურუას შემოქმედება, იქონიონ თავიანთი აზრი მის რეპერტუარზე თუ ცალკეულ სპექტაკლებზე, მაგრამ შეუწყნარებელია არაობიექტური და ცილისწამებლური შეხედულებებით „ოცდაათი წლის არშემდგარ ექსპერიმენტად“ გამოაცხადო რობერტ სტურუას მთელი შემოქმედება, სიყალბედ და არაეროვნულად მიიჩნიო რუსთაველის თეატრში შექმნილი მისი სპექტაკლები, მკითხველისა და მაყურებლისათვის „თვალში ნაცრის შეყრად“ აღიარო ისინი, საეჭვო გახადო როგორც ჩვენს ქვეყანაში, ისე მთელ მსოფლიოში ფესტივალებზე და გასტროლებზე მოპოვებული მისი სპექტაკლების პოპულარობა, რაც ქართული ეროვნული კულტურის საუკეთესო მონაპოვართა რანგში დგას. სარედაქციო მინაწერის კონტექსტში კიდევ უფრო აღმაშფოთებელია ის, რომ ეროვნული ნიჭიერებისა და ეროვნული ღირსებების ასეთი ბოროტმოქმედი, ეროვნული ინტერესებისა და ეროვნული ფასეულობ

ფაქტი * მოვლენა * კომენტარი

საკავშირო გაზეთების ფურცლებზე

● ეს იყო დიდი ხნის წინათ. ჩვენი ოჯახი მაშინ თბილისიდან რამდენიმე ათეულ კილომეტრზე მდებარე სოფელ ახალსოფელში ცხოვრობდა. მამაჩემი დაწყებით სკოლაში სოფელელ ბავშვებს ქართულ ენას, ისტორიასა და არითმეტიკას ასწავლიდა. მახსოვს, საღამოობით მთელი ოჯახი შეგიკრიბებოდით ხოლმე პატარა ოთახში ჭრელი მუშამბით გადაფარებულ მაგიდასთან და ყველანი ჩვენ-ჩვენ საქმეს ვაკეთებდით. გაზეთის ამაღელვებელ ნავთის ლამფის მოციმციმე შუქზე მამაჩემი წერით ნამუშევრებს ამოწმებდა, დედა ქოვდა, უფროსი ძმა გაკვეთილებს ამზადებდა, მე კი, მისი მიბაძვით, ქაღალდზე რაღაცას ვჭრაბინდი.

ძილის დრო რომ დამიდგებოდა, დედაჩემი საწოლზე ჩამომჯდებოდა, შუბლზე ალერსით ხელს დამადებდა, რომლის სითბოს ახლაც ვგრძნობ, და საოცარ ამბებს მიამბობდა. არ ვიცი, წანაკითხს მიამბობდა თუ თვითონ თხზავდა. ერთმა ამბავმა იმდენად შეძრა ჩემი ბავშვური ფანტაზია, რომ მთელი სიცოცხლის მანძილზე არ დამეწყვიტა. ბოროტმა დედინაცვალმა ცხრა ობოლის დახოცვა და მარგალიტებით სავსე მამისეული ზარდახშის დაპატრონება გადაწყვიტა, რომელსაც ისინი ინახავდნენ. მაგრამ ყოველთვის, როცა ბავშვებს ეს უდიდესი საფრთხე შეექმნებოდათ მხსნელად მოევლინებოდა ხოლმე თვითონ დიდი ოჯახის პატრონი მეზობელი ქალი. მას ბავშვები მინ მიჰყავდა და უკანასკნელ ლუკმა პურს უზიარებდა. თურმე ყოველივე ამას თვალს ადევნებდა ჯადოქარი, რომელსაც სიკეთე ეწოდებოდა. სწორედ მან წაართვა ხარბ დედინაცვალს მარგალიტები და ბავშვების მსხნელს მისცა. სწორედ აქედან მოდისო ქართული თქმულება: „ბევრი შვილი, ბევრი მარგალიტიო“.

ეს თქმულება ახლახან გამახსენდა, როცა რესპუბლიკის დამსახურებულ მასწავლებელს უმანკო კონსტანტინეს ასულ ჭეიშვილს, უაღრესად საინტერესო ბედის ადამიანს ვესაუბრებოდი. დიახ, სწორედ იგი წარმომიდგა ბავშვების მხსნელ ქალად, რომელსაც სიცოცხლე ბავშვობიდანვე ბოროტ დედინაცვალი უმწარებდა.

იჯდა ჩემს წინ მხცოვანი მოსილი ქალი და საათვალის სქელი შუშებიდან შემომყურებდა საოცრად ახალგაზრდა, გაცისკროვნებული თვალები. მაგიდაზე ეწყო ასობით ფაქიზად შეკრული წერილი, რომლებიც გამოუგზავნიათ ოზურგეთის საბავშვო სახლის, შემდეგ სკოლა-ინტერნატის აღსაზრდელებს, რომლის უცვლელი დირექტორიც იგი თითქმის 50 წელი იყო. ეს წერილები, თავისებური ადამიანური დოკუმენტები, იმის მკაფიო დასტურია, რომ სიკეთე სიცოცხლესთვის მარადიულია. დღესაც კი, რამდენიმე ათეული წლის გასვლის შემდეგ, ისინი კეთილი და გულისხმიერი ადამიანისადმი — უმანკო ჭეიშვილისადმი, „მთავარი დედისადმი“, როგორც მას თავის დროზე სიყვარულით ეძახდნენ საბავშვო სახლის აღსაზრდელები, მხურვალე სიყვარულისა და პატივისცემის მკაფიო შუქით იყო გაცისკროვნებული. ასე ეძახდნენ ესპანელი გოგო-ბიჭები, რომლებიც საბჭოთა კავშირში ჩამოიყვანეს ფაშისტური ამბოხების დროს და თავშესაფარი პოვეს საბავშვო სახლში. იგი მთავარი დედა იყო აქ ქვეყნის ყველა კუთხიდან ჩამოსული ბავშვებისათვისაც, რომლებმაც შობლები და ახლობლები დაკარგეს დიდი სამამულო ომის სისხლიან გზებზე. იმათთვისაც, ვისი შობლებიც რეპრესიებმა იმსხვერპლა, და იმათთვისაც, ვინც „დაობლდა“, თუმცა ცოცხალი შობლები ჰყავდა. მოგვიანებით, სკოლა-ინტერნატში, იგი კეთილი დედა გახდა „ძნელი“ ბავშვებისთვისაც.

— ჩემთან მოდიოდნენ ბავშვები დახასიათებებით, რომლებიც არა მარტო უარყოფითი, არამედ პირდაპირ საზარელიც იყო, — მითხრა ქალბატონმა უმანკომ, სიტყვებით დაწერილი მიამიტური ლექსის — „დედაჩემს, უმანკოს“ სტროფონები. წერილი კოშინოვიდან ოქსანა ურსულოვას გამოუგზავნია:

ქართველიც და რუსიც,
სომეხიც და ბიშაკი,
მასთან მოდიან სტუმრად.
როგორც ღვიძლ დედასთან.
გმადლობთ, რომ
ბავშვობა გვაჩუქე,
რომ
ცხოვრების გზა გაგვიკვალე.

აი, ეს ბარათი კი დებს ეთერ, გუგული და მერი კიღურაძეების გამოუგზავნიათ. გოგონებმა სკოლა-ინტერნატის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძეს. ერთი მათგანი მასწავლებელი გახდა, მეორე — ეკონომისტი, მესამე — მედდა. სამი და ჯინჭარაძეებიდან ციალა და დარეჯანი „მთავარი დედის“ კვალს გაჰყვნენ, — მასწავლებლები გახდნენ, იზოლდა კი ინჟინერია. აი ცეცხლაძეების ოჯახიდან სამნი სოფელში წარმატებით ირჯებიან. ჟუჟუნა შეჩაიეა, დაჯილდოებულია ლენინის ორდენით, ძმა ზურაბი — ბრიგადირია ამ კოლმეურნეობაში. ციანა კი მედდაა.

აუღელვებლად ვერ მოისმენდი ნაამბობს პატარა გაბრიელის ბედზე. როცა იგი ბავშვთა სახლში მიიყვანეს და ჰკითხეს გვარი, მშობლების ვინაობა, სად და როდის დაიბადა, ან ვაგზალში როგორ აღმოჩნდა, ერთს უპასუხებდა: „არ ვიცი, არ მახსოვს“.

— ამას დამახედეთ, კვლავ თავისას მოჰყვა. მარტო ტირილი შეუძლია. თქვენც აიღეთ და ჩაწერეთ: მუსიკა, — კეთილად იხმარა რკინიგზელმა, რომელმაც ბავშვი მოიყვანა.

და აი, ასე გახდა ბიჭი გაბრიელ მუსიკა.

რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ კი ქალბატონმა უმანკომ ასეთი წერილი მიიღო კრასნოდარიდან: „ჩემო დედიკო უმანკო!“... შემდეგ კი რუსულად ეწერა: „მახსოვხართ მტკიცე, მიზანდასახულ ქალად, ჩვენი, თქვენი შვილების სიყვარულისათვის, ჯანმრთელობას გისურვებთ. გმადლობთ ყველაფრისათვის, გკოცნით, თქვენი ვალოდია ჭეიშვილი...“

— ეს, სწორედ ის გაბრიელია, — გაიღიმა ქალბატონმა უმანკომ და ალერსით გადაუსვა ხელი კოსვერტს.

—როგორ თუ გაბრიელი? — გავიკვირვე მე.

— აი რა მოხდა, — ამიხსნა მან, — როცა გაბრიელს პასპორტის ალების დრომ მოუწია, მთხოვა ჩვენს გვარზე დაწერილიყო. სახელი შეიცვალა, მაგრამ სახელად კი დიმიტრი აირჩია, — ჩემი ქმრის პატივსაცემად. ასე რომ, ჩემს ქალიშვილებს ლეილასა და ლამარას ძმა — ვლადიმერ დიმიტრის ძე ჭეიშვილი შეეძინათ. იგი გადამდგარი პოლკოვნიკია. უკვე პაპაა.

წერილები, დეპეშები, ღია ბარათები...

— ყველანი მახსოვს თუ არა? დიახ, მახსოვს, თუმცა ისინი ასობით არიან. მაგრამ, საოცარი საქმეა, როგორც კი წერილს ავიღებ, რამდენიმე სტროფონს წავიკითხავ, თვალწინ ფოტოგრაფიული სიზუსტით წარმომიდგება ავტორის სახე.

თითქოს ამის დადასტურება სურსო, მან ალალბედზე ამიღო საქაღალდიდან წერილი. ლენინგრადიდან გამოგზავნილი აღმოჩნდა. შეეხედე, როგორ გაუნათდა სახე ქალბატონ უმანკოს.

— შესანიშნავი გოგონა იყო ვალია: ქერა ნაწნავებითა და დიდი ცისფერი თვალებით. როცა პირველად ენახეთ ბლოკადის გამო დამშეული, მისუსტებული უდედმამოდ დარჩენილი ბავშვი, ყველას ტკივილით გული შეგვეკუმშა, მაგრამ მოვუარეთ, გავზარდეთ...

ვალია იწერებოდა, ბავშვთა სახლმა მშობლების მაგივრობა გამიწია, ოქმით დაკარგული ბედნიერი ბავშვობის ხანა დამიბრუნაო.

— აი, ეს კი საშა კუდრიაკოვია, — აიღო შეორე წერილი ქალბატონმა უმანკომ. — ცელქი, ონავარი ბიჭი იყო, ძალიან უყვარდა ცხოველები. ხედავთ ბერს, რომ ეს სიყვარული მოხუცებულობამდე გაპყოლია. მახარაძის შემდეგ ჩემი ბედი მტკიცედ დავუკავშირე ჩრდილოეთს. გამბატაკა შებოცკერიბამ, ასეთი კოლექცია უხდა გითხრათ, არავის არა აქვს“.

აქ ქალბატონ უმანკოს ხმა გაეზარა. ალბათ დაიღალა-მეთქი, ვიფიქრე. რაც უნდა იყოს, ჩემი თანამოსაუბრე ოთხმოცი წლისაა. მაგრამ, როცა ნება ვთხოვე წერილს მე წავიკითხავ-მეთქი, მიპასუხა, რომ პაუზის მიზეზი სულ სხვა რამ იყო. ალბათ ეუხერხულა მასზე დაწერილი სტროფონების წაკითხვა: „ქალბატონო უმანკო! დე ეკ თქვენ ცხოვრების ამბავი ახლა თაობამ იცოდეს, ჩვენ კი, თქვენი აღზრდილები, მუდამ დიდი მადლობით გიხსენებთ, როგორც ყველაზე ახლობელ ადამიანს. ჩვენი ყველა წერილი ერთად რომ შეკრიბოთ, ალბათ, კარგი წიგნი გამოვა. და არა ჩვეულებრივი წიგნი, არამედ სამადლობელი წიგნიც... ეფიზოვთ მაპატიოთ, რომ მხოლოდ სიცოცხლის მიწურულს მოგწერთ თქვენ, მაგრამ, როგორც ატყობთ წერილითაც, არც თქვენ დამვიწყებიხართ და არც ქართველი ენა; რომელსაც მასწავლიდით. ხომ გახსოვთ, „რუს ქართველს“ მეძახდით. პატიოსნად უნდა გითხრათ, რომ ამით გულწრფელად ვამაყობდი. ოღონდ ეს არის, დღეს ვღელავ, ჩემი კმაყოფილი კვლავაც იქნებით თუ არა, ბევრი გრამატიკული შეცდომა ხომ არ მომივიდა. ხუმრობა საქმეა, ამდენი წელი გავიდა. ერთხელ კიდევ გიკრავთ გულში და მადლობას გიხდით. თქვენი საშა კუდრიაკოვი, კარელიის ასსრ“.

ყურადღება მივაქციე იმას, რომ როგორც ეს, ისე ბევრი სხვა წერილი, რომლებიც ქალბატონ უმანკოს სხვადასხვა ეროვნების ადამიანებმა გამოუგზავნეს, ქართულად იწყება ან მთავრდება. საქმე ის არის, რომ სკოლა-ინტერნატში სწავლა ქართულ ენაზე იყო და არის.

ახლახან ოზურგეთის ადგილობრივმა გაზეთმა „ლენინის დროშამ“ წამოაყენა წინადადება, რომ სკოლა-ინტერნატს ეწოდოს უმანკო ჭეიშვილის სახელი. ეს მეტად სიმბოლურია: მაშასადამე, ადამიანებს სურთ, რომ აქ მარად სუფევდეს სიკეთე და ალერსი, ნდობა და გულთადობა.

გ. ლებანიძე.

ოზურგეთი-თბილისი

„პრავდა“. 1989 წ. 8/XI.

ჩვენი სულიერი ღირებულებანი

დ ე დ ა

ოქროს ქორწილის გამო პატიგეგების დღეს რესპუბლიკის უხუცესმა პედაგოგმა მარიამ ბურჭულაძემ თავის წერილში მეტად ხატოვნად შენიშნა: „თბილისიდან მუშით ერთ პეშვ ბრინჯს უმანკო თავის საბავშვო სახლში ისე მიიტანს, ერთ მარცვალსაც არ დაკარგავსო“. და მართლაც, იგი ცდილობდა, რომ მისი აღსაზრდელები, როგორც იტყვიან, მუდამ მაძღარნი და გამთბარნი, ჩაცმულ-დახურულნი ყოფილიყვნენ და კარგადაც ესწავლათ. ცნობილია, რომ ყოველგვარ კეთილ საქმეს ბევრი შემწე ჰყავს. მაგალითად, ომის დროს კოლმეურნეები, რომლებიც თავადაც სახახვეოდ შიმშილობდნენ, საბავშვო სახლის აღსაზრდელებს ზრუნვას არ აკლებდნენ, უკანასკნელ ლუკმას უზიარებდნენ. დიახ, ახლაც სკოლა-ინტერნატს ოზურგეთის შეფი სამრეწველო საწარმოების, კოლმეურნეობების ზრუნვა არ აკლია (აქ უნდა შევნიშნოთ, რომ ახლახან მახარაძეს დაუბრუნდა ეს ძველი სახელწოდება).

ვუსმენდი ქალბატონ უმანკოს და ვრწმუნდებოდი, რომ ბავშვებთან ურთიერთობაში მას უმთავრესად მიაჩნია სიკეთე და ალერსი, ნდობა და გულითადობა, ბავშვთა ხასიათის აღზრდისა და ჩამოყალიბების ის შემადგენელი ელემენტები, რომელთა მწვავე დეფიციტს არსებული ცხოვრების გარემოებების გამო საბავშვო სახლის აღსაზრდელები პატარობიდანვე განიცდიდნენ. დიახ, მათ აკლდათ სწორედ ეს დედობრივი გრძნობები — „ბავშვთა სულის ჯანმრთელობის“ ვიტამინები. ალბათ ამიტომ არის, რომ ქალბატონ უმანკოს აღსაზრდელები, რომლებიც თავისი ბუდიდან ქვეყნის ყველა კუთხეში გაფრინდნენ, თავიანთ წერილებში ასე ხშირად ახსენებენ სიტყვა „დედას“.

აი, დრო-ჟამით გაცრეცილი წერილის გულიდან ამოხეთქილი სიტყვებით დაწერილი მიამიტური ლექსის — „დედაჩემს, უმანკოს“ სტროფონები. წერილი კოშინოვიდან ოქსანა ურსულოვას გამოუგზავნია:

ქართველიც და რუსიც,
სომეხიც და ბიშაკი,
მასთან მოდიან სტუმრად.
როგორც ღვიძლ დედასთან.
გმადლობთ, რომ
ბავშვობა გვაჩუქე,
რომ
ცხოვრების გზა გაგვიკვალე.

ეს ბარათი კი დებს ეთერ, გუგული და მერი კიღურაძეების გამოუგზავნიათ. გოგონებმა სკოლა-ინტერნატის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძეს. ერთი მათგანი მასწავლებელი გახდა, მეორე — ეკონომისტი, მესამე — მედდა. სამი და ჯინჭარაძეებიდან ციალა და დარეჯანი „მთავარი დედის“ კვალს გაჰყვნენ, — მასწავლებლები გახდნენ, იზოლდა კი ინჟინერია. აი ცეცხლაძეების ოჯახიდან სამნი სოფელში წარმატებით ირჯებიან. ჟუჟუნა შეჩაიეა, დაჯილდოებულია ლენინის ორდენით, ძმა ზურაბი — ბრიგადირია ამ კოლმეურნეობაში. ციანა კი მედდაა.

— ეს, სწორედ ის გაბრიელია, — გაიღიმა ქალბატონმა უმანკომ და ალერსით გადაუსვა ხელი კოსვერტს.

—როგორ თუ გაბრიელი? — გავიკვირვე მე.

— აი რა მოხდა, — ამიხსნა მან, — როცა გაბრიელს პასპორტის ალების დრომ მოუწია, მთხოვა ჩვენს გვარზე დაწერილიყო. სახელი შეიცვალა, მაგრამ სახელად კი დიმიტრი აირჩია, — ჩემი ქმრის პატივსაცემად. ასე რომ, ჩემს ქალიშვილებს ლეილასა და ლამარას ძმა — ვლადიმერ დიმიტრის ძე ჭეიშვილი შეეძინათ. იგი გადამდგარი პოლკოვნიკია. უკვე პაპაა.

ოზურგეთი-თბილისი

„პრავდა“. 1989 წ. 8/XI.

იუბილე

ქალბატონ ნინოზე, როგორც თვალსაჩინო ქართველ მეცნიერზე, სახელმწიფო- და საზოგადოებრივ სარბიელზე დამაშვრალ მოღვაწესა და არაჩვეულებრივი პიროვნებაზე მსჯელობა არც თუ ისე ადვილია. ჩვენ ამ სასიამოვნო მისიას იმით გავიადვილებთ, რომ ქალბატონ ნინოს მეცნიერული და საზოგადოებრივი მოღვაწეობის მხოლოდ ძირითად ეტაპებზე შევჩერდებით.

ნინო ჯავახიშვილი დაიბადა 1914 წლის 7 ნოემბერს მოსკოვში, გამოჩენილი მეცნიერის ქართველი გეოგრაფიული სკოლის ფუძემდებლის, აკადემიკოს ალექსანდრე ჯავახიშვილის ოჯახში.

ნინო ჯავახიშვილმა სამეცნიერო მოღვაწეობა დაიწყო 1935 წელს, სამედიცინო ინსტიტუტის დამთავრებისთანავე ანატომიის კათედრაზე ასისტენტად მუშაობის დროს. 26 წლისამ დაიცვა საკანდიდატო, ხოლო 33 წლისამ სადოქტორო დისერტაცია. 1961 წელს იგი აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად, ხოლო 1979 წელს — აკადემიკოსად.

დღეს საყოველთაოდაა აღიარებული, რომ ექსპერიმენტული მორფოლოგიის ინსტიტუტი — ესაა მძლავრი მეცნიერული კოლექტივი, რომელიც შექმნა აკადემიკოსმა ალექსანდრე ნათიშვილმა და, კიდევ უფრო ერთსულოვან, მიზანსწრაფულ კოლექტივად ჩამოაყალიბა ნინო ჯავახიშვილმა. იგი მეოთხედ საუკუნეზე მეტია სათავეში უდგას ამ ინსტიტუტს.

ქალბატონი ნინო ავტორია 200-ზე მეტი მეცნიერული ნაშრომისა, რომელთაგან 6 მონოგრაფია და ერთიც სახელმძღვანელოა. მისი უშუალო ხელმძღვანელობით შესრულებულია 17 საკანდიდატო და 14 სადოქტორო დისერტაცია.

ანატომია, ძირითადად აღწერილობითი მეცნიერებაა, მით უმეტეს, ასეთი იყო იგი ნახევარი საუკუნის წინათ. მაგრამ ნინო ჯავახიშვილის შრომები იმთავითვე გამოირჩეოდა ფუნქციური მიმართულებით და მისი თითქმის ყველა გამოკვლევა, მიძღვნილი მიკროცირკულაციის ან მორფოლოგიის სხვა საკითხებისადმი, ამ პოზიციიდანაა შესრულებული. ამიტომაცაა, რომ კვლევები ასე მჭიდროდ უკავშირდება სამედიცინო პრაქტიკის საკითხებს.

ნინო ჯავახიშვილის ადრეული შრომები ვარიაციული ანატომიის საკითხებს ეხება. მათში განვითარების ისტორიის თვალთახედვითაა გაშუქებული ცალკეული ორგანოების, სისტემის ძარღვებისა და ნერვების ცვალებადობა და მორფოლოგიური ფაქტების საფუძველზე მიღებულია მეტად საინტერესო დასკვნები.

ნინო ჯავახიშვილის შემდგომ გამოკვლევათა ძირითადი ნაწილი ეძღვნება ორ მთავარ პრობლემას: პერიფერიული ნერვული სისტემის ფორმის ჩამოყალიბებასა და სისხლძარღვოვანი სისტემის განვითარებას. მეცნიერი წლების მანძილზე სწავლობდა ზურგის ტვინის ნერვული წნულების ყველა ვარიაციას, სიმპათიკურ წვეულების სამკურნალოდაა მოწოდებული. ესენია უნგრეთის, იუგოსლავიის, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის, იტალიის [illegible] მიერ გამოშვებული წამლები.

როცა ნინო ჯავახიშვილის სამეცნიერო მოღვაწეობაზე ვლაპარაკობთ, უნდა აღვნიშნოთ ის დიდმნიშვნელოვანი სამუშაოები, რომლებიც სისხლძარღვებზე აღდგენითი ოპერაციების ექსპერიმენტულ დასაბუთებას ეხება. ჩვენს ინსტიტუტში მისი ხელმძღვანელობით გამოიცადა დაზიანებული სისხლძარღვების შემცველ ადამიანის სხვადასხვა [illegible] ... ოპერაციები. ეს ... ორგანოებისა და ... [illegible] ... ოპერაციების ორგანიზაციისა [illegible] ... ემბრიოლოგიის, ... [illegible] ... ეროვნული ... [illegible] ... ეროვნული ... [illegible] ... ეროვნული